

mig til det Uddrag, som Dr. Krebs har foretaget, men som er paalideligt; jeg har nemlig sammenlignet det med Labelværket. Han oplyser saaledes, at fra Aaret 1840 til Aaret 1870 forøgedes Kjøbenhavns Befolkning med cirka 50 pCt., men dens Dagleierklasse med 215 pCt.; til samme Tid steg Befolkningen i Kjøbstæderne med 70 pCt. og Dagleierklassen med 156 pCt., og i Landdistrikterne steg Befolkningen i samme Tid med 34 pCt., men Dagleierklassen med 48 pCt. Dette er imidlertid ikke den eneste Kjendsgjerning, thi dette vilde jo ikke absolut i og for sig være oplysende, men der er mange andre Forhold, saaledes Fattigforholdene. De almisseyndende Individuers Antal er fra 1860 til 1870 stegen fra 20 af hvert Tusinde til 26, saaledes at der i Aaret 1870 ikke var færre end 45,000 almisseyndende Personer, og i samme Forhold er naturligvis Fattighyrden stegen, ikke at tale om, at det fremgaar aldeles tydelig, at der er nogle Bedrifter, som ere blevne uforholdsmæssig store, hvorimod andre, nemlig de Bedrifter, der skulde være som en Mellemklasse, stede blive mindre og mindre. Der er altsaa den allerstørste Fare for, dersom ikke dette Forhold faar sit Korrektiv, sin Begrænsning, at vi komme dertil, at om end ikke Nogle ere det Hele og Heften er Proletariat, saa dog Kapitalen har samlet sig paa færre og færre Hænder, og de Besiddelsesløses Klasse samtidig er vorret i en foruroligende Grad. Det er nemlig en Kjendsgjerning, der ikke lader sig bestride, at det er den Gang, vi ere inde paa, og som man fremdeles vil vedblive at tage, saalænge man lader det individualistiske System alene raade og raade uden Begrænsning. Man taler nok om den frie Konkurrence, men jeg mindes godt, at jeg i Aaret 1872, da vi havde Loven om Tilsynet med Fabrikerne for, sagde: Her have vi den første Begrænsning. Dette vilde det ærede Medlem for Kjøbenhavns 1ste Valgkreds (Nimestad) ingenlunde lade gælde; han kunde slet ikke se, at der var Begyndelsen gjort til at sætte en Begrænsning for den frie Konkurrence; men jeg tror dog, at Aiderne have viist, at jeg havde Ret i, at det var det første Forsøg paa ikke at lade den ubetingede Konkurrence raade udelukkende. Om Forsøget har været heldigt, og om det er heldigt i sin Udførelse, er en ganske anden Ting. Naar man nemlig siger, at ethvert Menneſke skal kunne aldeles frit benytte de Gaver, han har faaet af Skaberen, naar han benytter dem indenfor Lovens Grænse, saa kan jo det synes aldeles naturligt, men der er dog en Fare derved. Ogsaa dette trænger til Begrænsning, thi naar vi skulle have Konkurrencen, saa har den høitværdige Forfatter — jeg mener Biskop Martensen — Ret, idet han siger: Man raaber paa den frie Konkurrence, men saa skal man ogsaa gjøre den lige og ikke sætte Ulven til at konkurrere med Lammet. Dette er udlagt med andre Ord: Man skal ikke sætte den Be-

siddelsesløse til at konkurrere med Kapitalisten, og det maa ikke glemmes, at der samtidig med, at dette Sløfningsarbejde foregik, naturligvis er en Mængde Personer, som have stort Forspring i deres store Kapitaler og deres store Eiendomme. Det er med andre Ord under ulige Forhold, Konkurrencen er begyndt. Seg vil ikke dermed sige, at der skal foretages en Udjevning af Formuen. Det er paa ingen Maade min Mening, men jeg siger, at Formaålet maa være at komme disse under denne Konkurrence uheldig stillede Personer til Hjælp. Den samme høitværdige Forfatter, jeg tillod mig at nævne, siger — jeg tror i øvrigt det er noget stærkt farvet, men der ligger dog i det Mindste megen Sandhed deri —: Man maa ikke forundre sig over, at Arbejderne ikke spare, thi det nytter ikke Noget; man maa derfor ikke undre sig over, at de henseende til Drift og andre Laster, thi de sige til sig selv, det er os umuligt at kunne skaffe os f. Ex. en sorgfri Alderdom, det er umuligt, at vi kunne sikke os for Sygdom og de Plager, som kunne styrte ind paa os. Seg siger ikke, at Forfatteren har fuld Ret (Udbrydelse af Winther). Ja, det ærede Medlem har nogen Tvivl, og det kan der vel være Grund til. Disse Ytringer kunne passe paa enkelte Omraader, navnlig Fabrikvæsenet, men de passe ikke i samme Grad for Landboerne, men Forfatteren siger ogsaa udtrykkelig, at han væsentlig har havt Fabrikarbejderne for Øie. Det forekommer mig dog, at Forholdet i ethvert velindrettet Samfund maa være det — og i saa Henseende kan et lille Samfund ganske anderledes tage Hensyn til Individernes end et større, det er meget lettere for et lille Samfund som vort at faae en saadan Ordning — at de Individier, der selv ville, kunne komme til at befinde sig vel. Dette Maal er lettere at naae i en lille Stat end i en større, for Ex. England og Frankrig, og jeg synes, det var en Gjerning, som var det danske Folk værdig, en Gjerning, der vilde være passende for et lille Folk, at se at hjælpe til, at Individernes Stilling kunde blive nogenlunde taalelig, det vil sige, for de Individuers Bedkommende, hvis Formaal det er at ville have det taaleligt. Naar jeg har udtalt dette, har jeg dermed fremskillet i det Mindste mine egne Udgangspunkter, og jeg tør vel ogsaa sige, at i det Mindste nogle af dem have været Udgangspunkter for Forslagsstillernes Bedkommende. Vi have ikke kunnet gaa ind paa at udøve Lovg., saaledes som Katheder-Socialisterne eller herhjemme de Herrer, jeg har nævnt, have forsøgt eller givet Forslag til; vi have ikke ment, at dette vilde være rigtigt eller overhovedet vilde være stemmende med den Myndighed, som man ellers kan tillægge Individet, men paa den anden Side er det lige saa langt fra, at vi kunne gaa ind paa det frie Konkurrence-system, saa at Konkurrencen ubetinget bør raade og rase, thi det vil uretlig